

İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları

Okula Uyum ve Erken
Okuryazarlık Eğitimi

Editör:

Ayla OKTAY

Yeni Programa Göre Gözden
Geçirilmiş ve Düzenlenmiş
3. Baskı

Editör: Prof. Dr. Ayla OKTAY

İLKÖĞRETİME HAZIRLIK VE İLKÖĞRETİM PROGRAMLARI
"Okula Uyum ve Erken Okuryazarlık Eğitimi"

ISBN 978-605-364-003-5

DOI 10.14527/9786053640035

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2018, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti. ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevdir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Şubat 2010, Ankara

3. Baskı: Aralık 2018, Ankara

Yayın-Proje: Nilay Balin

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.

Büyük Sanayi I. Cadde 95/1 İskitler/ANKARA

Tel: 0312-341 1020

Faks: 0312-3413050

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Değerli arkadaşımız ve meslektaşımız sayın Doç. Dr. Murat AŞICI'yı
rahmetle ve sevgi ile anıyoruz...

ÖN SÖZ

Uzun yıllar okul öncesi eğitimciler küçük çocukların eğitimini onların ihtiyaçlarından yola çıkarak ve bir sonraki öğretim basamağını pek dikkate almadan gerçekleştirdiler. Bu durum zaman zaman ilköğretime uyum konusunda bazı sıkıntılara neden olsa da pek önemsenmedi denilebilir. Buna karşılık Okul öncesi eğitimden yararlanma oranı arttıkça, okul öncesi ve ilköğretim arasındaki bağlantısızlık çocuklar, öğretmenler, aileler hatta okullar açısından bazı sorunlar yarattı.

Bugün İlköğretime hazırlık pek çok ülkede okul öncesi eğitimin temel amaçlarından biridir. Okul öncesinde çocuğa kazandırılanlar onun ilköğretimdeki başarısı ve uyumu için de temel oluşturur. Birbirinden kopuk bir okul öncesi ve ilköğretimin gerçekten başarı sağlaması çok güçtür. Bu açıdan pek çok ülkede okul öncesi eğitim kurumları, özellikle okul öncesi eğitimin son yılında bir sonraki ve aynı zamanda ilk programlı eğitim-öğretim aşaması olan ilköğretimle işbirliği içindedir. Burada her iki tarafın da birbirlerinin amaçlarını anlaması ve çocuğun eğitimini çevreyle uyumlu bir şekilde ve devamlılık içinde yerine getirmesi gerekliliği ön plana çıkmıştır.

Geçmişteki Öğretmen yetiştirme programlarında okul öncesi öğretmen adayları yalnızca okul öncesi çağ çocuğunu ve okul öncesi eğitimin temel konularını öğrenirken, sınıf öğretmenlerinin bilgi ve beceri kazanacakları konular yalnızca 6-12 yaş çocukları ve onlara uygulanacak programların içerikleri ile sınırlıydı. Kısaca programlar herkesin kendi konusunu iyi öğrenmesini sağlamak üzere hazırlanmıştı. Oysa son 15-20 yılda tüm dünyada okula hazır oluş, okula geçiş daha genel bir ifade ile okul olgunluğu konusu giderek önem kazanmaya başlamıştır. Çocuğun bir sonraki öğretim basamağını başarabilmesi için gerekli ön yeterliliklerin kazandırılması okul ve yaşam başarısını etkilemesi açısından her geçen gün daha fazla önem kazanmaya başlanmıştır.

Okul öncesinin önemi ve çocuğa sağlayacağı yararlar konusu artık tartışmasız herkes tarafından kabul görmektedir. Buna ek olarak artık belirli yeterliliklerle programlı öğretime başlamanın başarıyı arttırdığı da herkesçe kabul edilmektedir. Öyleyse birbirinin beklentilerini ve başarı kriterlerini bilen bir okul öncesi ve ilköğretim öğretmenin başarıya ulaştırma konusundaki katkıları, yetişecek öğretmenlerin her iki yönden de birbirlerinin alanlarını ve yöntemlerini tanımaları ile mümkün olabilir. İlköğretime Hazırlık dersleri programlara bu amaçlarla konulmuştur. Paralelinde sınıf öğretmenliği programlarına da Okul Öncesi Eğitim dersinin konulması her iki tarafın da birbirinin alanlarını tanıyarak işe başlamaları ve çocukları bütünlük ve devamlılık içinde ele almaları açısından önemlidir. İlk

defa Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Eğitim programlarına seçmeli ders olarak konulan bu dersin, artık bütün okul öncesi programlarda yer almış olmasının son derece yararlı olacağı kanısındayız.

Bu kitap planlanırken gerek okul öncesi gerekse ilköğretim alanında temel amaçlar ve ilkeler yönünden farkındalık ve bilinç uyandırabilecek konuların seçimine özellikle dikkat edilmiştir. Yazar kadrosu oluşturulurken de özellikle daha önce bu konuda çalışması olan meslektaşlarımızın gruba katılması için çaba sarf edilmiştir. Bir anlamda kitap okul öncesi eğitimcilerle ilköğretim uzmanlarının işbirliği ile ortaya çıkmıştır. Fakültelerde bu dersin verilişi sırasında aynı işbirliğinin yapılabilmesinin dersin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştıracağını düşünüyoruz.

Tüm yazarlarımıza kısa süre içinde bilgilerini toparlayarak kitabın tamamlanmasına katkılarından dolayı teşekkür ederim. Yrd. Doç. Dr. Özgül Polat Planlama aşamasından itibaren ve özellikle içeriğin oluşturulmasına önemli katkı sağlamıştır. Bunun için kendisine ayrıca teşekkür etmek isterim. Kitabın basımını kısa zamanda başarı ile gerçekleştiren Pegem Akademi Yayıncılık ve yayınevinin değerli yöneticisi Sayın Servet Sarıkaya'ya ve böyle bir kitabın hazırlanması ile ilgili fikrini benimle paylaşan değerli meslektaşım Prof. Dr. Belma Tuğrul'a şükranlarımı sunarım.

Prof. Dr. Ayla Oktay
Şubat 2010, Göztepe/İstanbul

İKİNCİ BASKIYA ÖN SÖZ

Eğitim Fakültelerindeki öğretmenlik programlarından biri olan Okul Öncesi Öğretmenliği Programının zorunlu derslerinden biri olan "İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları" dersi için hazırlanan bu kitabın ilk baskısı 2010 yılında yapılmıştı. Aradan geçen zamanda Türk eğitim sistemi ciddi bir yapısal değişiklik geçirdi Kamu oyunda 4+4+4 diye tanınan sistem 2012 eğitim -öğretim yılından itibaren uygulamaya konuldu. Ayrıca eğitim yaşının yasal olarak 66 aya ,isteğe bağlı olarak da 60 aya kadar indirilmesi söz konusu oldu. Yine bu süre zarfında Türkiye genelinde uygulanan Okul Öncesi eğitim programında da bazı değişiklikler ve düzenlemeler yapıldı.

Bütün bunlara ait bilgilerin geleceğin öğretmen adaylarına ulaştırılması gerekiyordu.

Bu nedenle 1. Bölüme yeni hazırlanan okul öncesi eğitim programı ile ilgili bilgiler eklendi, ilkokul programındaki değişiklikleri içeren 5. Bölüm yeniden düzenlendi,değişen ve eklenen dersler metine eklendi. 7. Bölüme de bazı eklemelerle birlikte, yeniden düzenleme yapıldı.

Kitabımızın bu haliyle Öğretmen adaylarına değişen duruma uyum sağlama-ları için daha fazla ipucu vereceğine inanıyoruz.

Not: Türk Eğitim sisteminde son yapılan değişiklik okul sistemimizi ilkokul, orta okul ve lise olmak üzere üç ayrı parçaya ayırmış bulunmaktadır . Ancak ilko-kul ve orta okul için yasal ifade halen İlköğretim olduğu için ve Eğitim Fakültesin-deki ders adında bir değişiklik olmadığı için biz de kitabımızın adındaki ilköğre-tim sözcüğünde bir değişikliğe gitmedik.

Editör

Prof. Dr. Ayla Oktay

Kasım 2013, İstanbul

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖN SÖZ

Okul öncesi öğretmenliği ders programlarında “İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları” şeklinde adlandırılan ve bu konuda yazılan rehber kitapların da benzer adlarla yayınlandığı ders, içeriğinde de yapılan bazı değişikliklerle, 2017 de Yüksek Öğretim Kurulu tarafından düzenlenerek Eğitim Fakültelerine Gönderilen Okul öncesi Öğretmenliği ders programında “Okula Uyum ve Erken Okur Yazarlık Eğitimi” adı ile yer almış bulunmaktadır. Bu nedenle İlk baskısını 2010 yılında gerçekleştirdiğimiz, daha sonra Eğitim sistemimizdeki değişimlere paralel olarak, 2013 yılında bazı bölümlerini yeniden güncellediğimiz kitap, bu kez ,hem Milli Eğitim bakanlığı tarafından hazırlanan ve yürürlüğe sokulan yeni programlar, hem de YÖK tarafından Eğitim Fakültelerinde yapılan program değişikliklerinden (2017) dolayı oluşan, içerik farklılıkları de göz önünde bulundurulurken, bazı kısımların yeniden yazılması, bazı kısımların da daha önceki kitaptaki içeriği koruyarak ve yeniden gözden geçirilerek güncellenmesi ile elinizdeki son haline gelmiş bulunmaktadır.

Dersin bu yeni başlıkla programlarda yer almasının birkaç yıl sonra gerçekleşeceği düşünülerek bu baskıda da kitabın adında bir değişikliğe gidilmemiş, ancak yeni programla olan bağlantısını da gösterebilmek amacı ile alt başlık olarak Okula Uyum ve Erken Okur Yazarlık Eğitimi adı da eklenmiştir. Kitabın bu baskısında okul sistemimizdeki değişimlere paralel olarak terminolojide de bazı değişiklikler yer almış, kitabın çeşitli bölümlerinde yazarlarımız tarafından ilköğretim yerine ilkokul ifadesi kullanılmıştır.

Kitabın hazırlanışında eski ve yeni program tanımlarında bulunan tüm konulara yer verilmeye çalışılmış, ancak kitabın içeriği, yalnızca ders programları ile de sınırlı tutulmamıştır. Öğretmen adaylarının ileride öğretmenlik mesleğine başladıklarında işlerine yarayacağı düşünülen ve bir önceki kitapta da bu nedenle var olan bazı konulara da özellikle yer verilmiştir.

Kitabın 3. baskısı öncesinde çok değerli bir meslektaşımızı Doç. Dr. Murat Aşıcıyı kaybettiğimiz için daha önceki iki baskıda kendisinin yazmış olduğu bölüm, programdaki farklılaşma da dikkate alınarak genişletildi ve bir başka değerli meslektaşımız Prof. Dr. Ebru Aktan tarafından yeniden yazıldı. Çağrımıza çok kısa zamanda olumlu yanıt vererek bölümünü zamanında tamamladığı için kendisine çok teşekkür ediyorum.

Yine bir başka meslektaşım Doç. Dr. Coşkun Küçüktepe, ciddi sağlık sorunlarına rağmen değişen İlköğretim programları ile Okul öncesi öğretmenliği programındaki içerikleri inceleyerek bölümünü büyük ölçüde yeniden yazdı kendisine de ayrıca teşekkür ediyorum.

Kitabın oldukça sınırlı bir zamanda yayına hazır hale gelmesi için çaba gösteren değerli meslektaşlarım, sayın Prof.Dr.Gülden Uyanık Balat, Sayın Prof. Dr. Ümran Kokmazlar ve Sayın Doç. Dr. Özgül Polat'a şükran borçluyum.

Kitabın önceki baskılarını olduğu gibi yeni baskısını da üstlenen PEGEM Akademi Yay. Yönetim kurulu başkanı Sayın Servet Sarıkaya'a ve Kitabın dizgisi sırasında çıkan zorlukları başarı ile çözen ve zamanında basılması için azami gayreti gösteren PEGEM Akademi yayıncılık çalışanlarına, içtenlikle teşekkür ediyorum.

Kitabın bu yeni şekli ile dersi alan öğrencilere, dersi verecek öğretim elemanlarına, konuya ilgi duyan eğitimciler ve anne babalara yararlı bir kaynak olabilmelerini diliyoruz.

Editör

Prof. Dr. Ayla Oktay

Aralık 2018/ İstanbul –Göztepe

BÖLÜMLER VE YAZARLAR

- 1. BÖLÜM: Çocuğun Yaşamında Okul, Okula Hazırbulunuşluk, Hazırbulunuşluğu Etkileyen Temel Faktörler ve İlkokula Hazırlığın Boyutları**
Prof. Dr. Ayla OKTAY
Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
- 2. BÖLÜM: Okul Öncesinde Dil Gelişimi ve Erken Okuryazarlık Eğitimi**
Prof. Dr. Ebru AKTAN ACAR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
- 3. BÖLÜM: Okul Öncesi Eğitim Programlarında İlkokula Hazırlık ve Etkinlik Uygulamaları**
Doç. Dr. Özgül POLAT
Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi
- 4. BÖLÜM: İlköğretim: Temel Özellikler ve Programlar**
Doç. Dr. Coşkun KÜÇÜKTEPE
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi
- 5. BÖLÜM: İlkokula Geçişte Okul, Öğretmen ve Anne Babalara Düşen Görevler**
Doç. Dr. Özgül POLAT
Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi
- 6. BÖLÜM: Hazırbulunuşluğun Değerlendirilmesi**
Prof. Dr. Gülden UYANIK BALAT
Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi
- 7. BÖLÜM: Okul Öncesi Dönemde Öğrenme Güçlüğü**
Prof. Dr. Ümran KORKMAZLAR
İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi (Emekli Öğretim Üyesi)

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
İkinci Baskıya Ön Söz.....	vii
Üçüncü Baskıya Ön Söz.....	ix
Bölümler ve Yazarlar.....	xi

1. BÖLÜM

ÇOCUĞUN YAŞAMINDA OKUL, OKULA HAZIRBULUNUŞLUK, HAZIRBULUNUŞLUĞU ETKİLEYEN TEMEL FAKTÖRLER VE İLKOKULA HAZIRLIĞIN BOYUTLARI

Giriş.....	3
Çocuğun Yaşamında Okul.....	3
Okula Uyum.....	5
Hazır Oluş - Hazırbulunuşluk Nedir?.....	6
İlkokula Hazır Oluşu Etkileyen Temel Faktörler ve İlkokula Hazırlığın Boyutları.....	9
Hazırbulunuşluğu Etkileyen Temel Faktörler.....	10
Fiziksel/Biyolojik Faktörler.....	10
Yaş.....	10
Bedensel Gelişme.....	11
Görme-İşitme ve El-Göz Koordinasyonu.....	11
Sağ veya Sol Eli Kullanma (Lateralleşme/Yanlılık).....	13
Çocuğun Genel Sağlık Durumu.....	13
Bilişsel Faktör.....	14
Duygusal Faktörler.....	17
Öz Bakım Becerileri.....	19
İlkokula Hazırlığın Boyutları.....	20
Kaynaklar.....	22

2. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE DİL GELİŞİMİ VE ERKEN OKURYAZARLIK EĞİTİMİ

Dil Gelişimi.....	25
Dilin Bileşenleri.....	27
Okuma Nedir?.....	28
Okuma-Yazma Becerilerinin Gelişimi.....	30

Okuma Becerileri ve Alt Alanları.....	31
Marsh'a Göre Okuma Becerileri Gelişimi	32
Chall'a Göre Okuma Becerileri Gelişimi.....	33
Frith'e Göre Okuma Becerileri Gelişimi	33
Ehri'ye Göre Okuma Becerileri Gelişimi	34
Okuma Kazanımını Etkileyen Etmenler	35
Okuma-Yazmaya Hazırlık Sürecinde Ailenin Rolü	47
Erken Okuryazarlık Becerileri.....	51
Okul Öncesi Eğitim Programı'nda Erken Okuryazarlık	51
Erken Okuryazarlık Becerilerinin Değerlendirilmesi	52
Güncel Araştırmalar	54
Son Söz.....	58
Kaynaklar.....	60

3. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMLARINDA İLKOKULA HAZIRLIK VE ETKİNLİK UYGULAMALARI

Giriş.....	71
Okul Öncesinde İlkokula Hazırlayıcı Ön Yeterlilikler.....	73
Hazırbulunuşluk ile İlgili Koşullar	74
Öz Bakım Becerileri	78
Okul Öncesinde İlk Okuma ve Yazmaya Hazırlayıcı Ön Yeterlilikler.....	82
Okuma Becerisinin Gelişimi.....	83
Yazma Becerisinin Gelişimi	84
MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda Okuma Yazmaya Hazırlık.....	85
Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinliği	85
Okul Öncesinde İlkokula Hazırlık Etkinlik Örnekleri	86
Akademik Beceriler.....	87
Duyular.....	88
Duygular.....	89
Projeler.....	89
Okuma Becerisinin Gelişimi	89
Dinleme	90
Sesler	90
Dikkat Gelişimi.....	96
Görsel Algı Çalışmaları	97
Kaynaklar.....	98

4. BÖLÜM

İLKÖĞRETİM: TEMEL ÖZELLİKLER VE PROGRAMLAR

Giriş.....	102
İlköğretimin Amaçları.....	105
İlköğretimin Genel İlkeleri.....	107
2017 İlköğretim Programlarının Özellikleri.....	109
2017 İlköğretim Programlarının Amaçları.....	110
2017 İlköğretim Programlarının Perspektifi.....	110
Değerlerimiz.....	111
Yetkinlikler.....	112
2017 İlköğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme.....	114
İlk Okuma Yazma Öğretimi.....	116
Okuma.....	117
Yazma.....	119
İlk Okuma Yazma Öğretiminde Kullanılan Yöntemler.....	120
İlk Okuma Yazma Süreci.....	127
Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretimi.....	127
Kaynaklar.....	133

5. BÖLÜM

İLKOKULA GEÇİŞTE OKUL, ÖĞRETMEN VE ANNE BABALARA DÜŞEN GÖREVLER

Giriş.....	136
Okul.....	138
Öğretmen.....	143
Öğretmenin Görevleri.....	145
Aile.....	146
Ailenin Görevleri.....	147
Eğitimcilere Öneriler.....	150
Kaynaklar.....	151

6. BÖLÜM

HAZIRBULUNUŞLUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çocuğun Değerlendirilmesinin Önemi	154
Çocuğu Tanıma ve Değerlendirme Teknikleri	155
MEB Okul Öncesi Eğitim Programında Çocuğu Değerlendirme	157
Okula Hazırbulunuşluk Kavramının Tanımlanmasındaki Güçlüklerin Değerlendirmeye Etkisi	159
Çocuğun Öğrenmesini ve Hazırbulunuşluğu Açıklayan Modeller ve Değerlendirmeye Yansımaları.....	161
Okula Hazırbulunuşluğun Değerlendirilmesinin Yararı.....	164
Okula Hazırbulunuşluğu Değerlendirme Kavramının Uygunsuz Kullanımı	166
Okula Hazırbulunuşluğu Oluşturan Bileşenlerin Tanımlanması ve Öneriler.....	167
Kaynaklar	175

7. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Okul Öncesi Öğrenme Güçlüğü	180
Okuma, Yazma ve Matematiğin Öğrenilmesi.....	181
Erken Belirtiler	183
İlk Öğrenme Güçlüğü Olgusu/ Tarihçe	186
Öğrenme Güçlüğü Tipleri: Disleksi, Disgrafi, Diskalkuli	188
Öğrenme Güçlüğü'nün Nedenleri	188
Öğrenme Güçlüğü'nün Sıklığı	190
Değerlendirme ve Müdahale Yöntemleri	190
Öğrenme Bozukluğu ve Metakognitif Yaklaşım	191
Kaynaklar.....	193
Yazarlar Hakkında	197